

Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Første Afdeling)

17. maj 2013 *

»Konkurrence — karteller — det europæiske marked for pumpe­slanger til brug på havet — beslutning, der fastslår en over­trædelse af artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53 — pris­fastsættelse, opdeling af markedet og ud­veksling af kom­mercielt følsomme oplysninger — begrebet vedvarende eller gentaget over­trædelse — forældelse — retssikkerhed — ligebe­handling — bøder — over­trædelsens grov­hed og varighed«

I de forenede sager T-147/09 og T-148/09,

Trelleborg Industrie SAS, Clermont-Ferrand (Frankrig), ved barrister J. Joshua og advokat E. Aliende Rodríguez,

sagsøger i sag T-147/09,

Trelleborg, Trelleborg (Sverige), ved barrister J. Joshua og advokat E. Aliende Rodríguez,

sagsøger i sag T-148/09,

mod

Europa-Kommissionen ved N. Khan, V. Bottka og S. Noë, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående en principal påstand om delvis annul­lation af Kommissionens beslutning K(2009) 428 endelig af 28. januar 2009 vedrørende en procedure i henhold til artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39406 – Pumpe­slanger til brug på havet), for så vidt som denne beslutning vedrører sagsøgerne, og en subsid­iær påstand om ophævelse eller væsentlig nedsættelse af den bøde, som sagsøgeren er blevet pålagt ved denne beslutning,

har

RET TEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J. Azizi, og dommerne M. Prek og S. Frimodt Nielsen (refererende dommer),

justitssekretær: fuldmægtig J. Weychert,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 26. april 2012,

afsagt følgende

* Processprog: engelsk.

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

Sektionen for pumpeslanger til brug på havet til olie og gas

- 1 Pumpeslanger til brug på havet anvendes til at pumpe svovlfattig eller behandlet råolie og andre olieprodukter fra offshoreanlæg (f.eks. bøjer – normalt forankret til søs, som tjener som forankringspunkt for olietankskibe – eller flydende produktions-, lagrings- og lasteanlæg – som er systemer af flydende tanke, der anvendes til at ekstrahere, behandle og oplagre olie eller gas fra en naboplatform, indtil produktet overføres til en olietanker) til skibe og til at pumpe disse produkter tilbage til offshoreanlæg (f.eks. bøjer) eller på land.
- 2 Pumpeslanger til brug på havet anvendes offshore – dvs. i eller ved vandet – mens slanger til industrielle formål eller slanger til brug på land anvendes på land.
- 3 Enhver installation af pumpeslanger til brug på havet omfatter alt efter kundens konkrete behov et vist antal standardslanger, særlige slanger ved forbindelserne i de to ender og tilhørende materiel, såsom ventiler, afsluttende samlinger eller endnu et flydende materiel. I den foreliggende sag omfatter begrebet »pumpeslanger til brug på havet« dette supplerende udstyr.
- 4 Pumpeslanger til brug på havet anvendes af olieselskaber, bøjefabrikanter, havneterminaler, olieindustrien og regeringer og indkøbes dels til nye projekter, dels til erstatning.
- 5 For så vidt angår nye projekter antager olieterminalerne eller de andre slutbrugere i almindelighed en ingeniørvirksomhed (også benævnt »konstruktøren af udstyret«, »OEM-konstruktøren« eller »leverandøren«) til at konstruere eller installere nye oliedistributionsinstallationer såsom forankringssystemer med et enkelt forbindelsespunkt eller flydende produktions-, lagrings- og lasteanlæg. Til sådanne projekter køber leverandøren en samlet installation af pumpeslanger til brug på havet ved en producent.
- 6 Når disse pumpeslanger til brug på havet er blevet installeret, skal de enkelte dele udskiftes inden for en periode på mellem et og syv år. Indkøb af pumpeslanger til brug på havet til erstatning (også benævnt »reservedelssektoren«) foretages ofte direkte af slutbrugerne. I visse tilfælde udliciterer og centraliserer slutbrugerne deres indkøb til datterselskaber eller eksterne virksomheder. Salget af reservedele udgør en større del af verdensmarkedet for pumpeslanger til brug på havet end salget af nye produkter.
- 7 Efterspørgslen på pumpeslanger til brug på havet afhænger i høj grad af udviklingen i oliesektoren og i særdeleshed af olieudvinding i områder fjernt fra forbrugsstedet. Efterspørgslen er øget med tiden. Den er cyklisk og i et vist omfang knyttet til udviklingen i olieprisen. Den begyndte at blive væsentlig i slutningen af 1960'erne, og steg i 70'erne, særlig fra olieproducerende regioner i Den Persiske Golf, Nordsøen og Nordafrika. I løbet af 80'erne steg efterspørgslen fra nationale olieselskaber under udvikling i Sydamerika. I slutningen af 90'erne flyttede efterspørgslen mod Vestafrika.
- 8 Pumpeslanger til brug på havet produceres af virksomheder, der er kendt for produktion af dæk og gummi eller af et af deres »spinoffs«. De produceres på bestilling i henhold til kundens behov. Da efterspørgslen efter pumpeslanger til brug på havet er bredt fordelt geografisk, har flertallet af producenterne af pumpeslanger til brug på havet engageret et betydeligt antal agenter, som for konkrete markeder leverer almindelige marketingsydelser og tilbyder produkterne ved offentlige udbud, der offentliggøres.

- 9 Pumpeslanger til brug på havet markedsføres i hele verden og de væsentligste producenter er aktive på internationalt plan. De forskriftsmæssige krav for pumpe­slanger til brug på havet er ikke grundlæggende forskellige fra et land til et andet, og selv om de tekniske krav er forskellige alt efter miljøet og anvendelsesbetingelserne, anses dette ikke for en hindring for salg af pumpe­slanger til brug på havet i hele verden.
- 10 I løbet af den relevante periode for den anfægtede beslutning har deltagerne i kartellet solgt pumpe­slanger til brug på havet produceret i Japan, Det Forenede Kongerige, Italien og Frankrig til slutbrugere såvel som til leverandører etableret i forskellige lande i Den Europæiske Union og Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). Selv om hovedparten af systemerne af pumpe­slanger til brug på havet har endeligt bestemmelsessted i ikke-europæiske regioner, befinder visse af de væsentligste leverandører i verden sig til gengæld i de forskellige EU og EØS-lande.

Beskrivelse af sagsøgerne

- 11 Oprindeligt blev virksomheden vedrørende pumpe­slanger til brug på havet drevet af Michelin.
- 12 Inden for Michelin-gruppen blev denne virksomhed drevet af et af gruppens selskaber ved navn CMP. Michelin stiftede efterfølgende den 28. juli 1993 et selskab ved navn SIRA, som ikke drev nogen form for virksomhed før den 31. marts 1995, som er den dato, hvor CMP's virksomhed vedrørende pumpe­slanger til brug på havet blev overført til SIRA. Den 26. april 1995 blev navnet SIRA erstattet med navnet CMP. CMP er efterfølgende blevet opløst.
- 13 Den 28. marts 1996 indgik en af de to sagsøgere, Trelleborg AB, en aftale med Michelin, ifølge hvilken selskabet påtog sig at erhverve samtlige Michelins andele i CMP. Selskabet er efterfølgende blevet kaldt ved forskellige navne, hvori navnet Trelleborg indgik, og fra 2005 ved navnet Trelleborg Industrie SAS.
- 14 Trelleborg er et svensk selskab, der har eksisteret siden 1905, og hvis samlede omsætning på verdensplan lå i nærheden af 27 mia. svenske kroner (SEK) (ca. 2,9 mia. EUR) i 2006.
- 15 Trelleborg Group omfatter fire virksomhedsområder: Trelleborg Engineered Systems (som omfatter pumpe­slanger til brug på havet), Trelleborg Automotive, Trelleborg Sealing Solutions og Trelleborg Wheel Systems.
- 16 Trelleborg deltager i produktionen og markedsføringen af pumpe­slanger til brug på havet gennem datterselskabet Trelleborg Industrie, den anden sagsøger, som er et fransk selskab.

Den administrative procedure

- 17 Samtidig med at justitsministeriet i USA og konkurrencemyndighederne i Japan og Det Forenede Kongerige indledte undersøgelser vedrørende tilsvarende faktuelle omstændigheder, fremsatte [fortroligt]¹, som påberåbte sig de i Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EUT 2006 C 298, s. 17) foreskrevne regler for bødefritagelse eller -nedsættelse, den 20. december 2006 en anmodning om bødefritagelse til Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, idet [den pågældende] anmeldte eksistensen af et kartel på markedet for pumpe­slanger til brug på havet.
- 18 Kommissionen indledte således en undersøgelse vedrørende en overtrædelse af artikel 81 EF og artikel 53 i EØS-aftalen og foretog den 2. maj 2007 en serie kontrolundersøgelser ved Parker ITR, sagsøgerne, andre berørte producenter og [fortroligt] og ved W.

1 — Fortrolige oplysninger udeladt.

- 19 Manuli Rubber Industries Spa (herefter »MRI«), Parker ITR og Bridgestone tilsendte Kommissionen anmodninger om bødenedsættelse henholdsvis den 4. maj, den 17. juli og den 7. december 2007.
- 20 Den 28. april 2008 vedtog Kommissionen en klagepunktsmeddelelse, som den meddelte de forskellige berørte selskaber i tidsrummet fra den 29. april til den 1. maj 2008.
- 21 Alle selskaberne besvarede klagepunktsmeddelelsen inden for de fastsatte frister og anmodede – med undtagelse af [fortroligt]/DOM, ContiTech AG og Continental AG – om at blive hørt ved en høring, som blev afholdt den 23. juli 2008.

Den anfægtede beslutning

- 22 Den 28. januar 2009 vedtog Kommissionen beslutning K(2009) 428 endelig om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39406 – Pumpeslanger til brug på havet) (herefter »den anfægtede beslutning«). Det fremgår i det væsentlige af den anfægtede beslutning, at:
- Den er rettet til 11 selskaber, heriblandt sagsøgerne.
 - De i den anfægtede beslutning omhandlede selskaber havde på undertiden forskellig vis deltaget i en enkelt sammensat overtrædelse, som havde tildeling af udbud, prisfastsættelse, fastsættelse af kvoter, fastlæggelse af salgsbetingelser, opdeling af de geografiske markeder og udveksling af følsomme oplysninger vedrørende pris, salgsmængder og udbud som formål.
 - Kartellet startede senest den 1. april 1986 (selv om det er sandsynligt, at det går tilbage til begyndelsen af 1970'erne), og det afsluttedes den 2. maj 2007.
 - Fra den 13. maj 1997 til den 21. juni 1999 (herefter »den mellemliggende periode«) var der begrænset aktivitet i kartellet, og gnidninger opstod blandt dets medlemmer. Ifølge Kommissionen medførte dette imidlertid ikke en egentlig afbrydelse af overtrædelsen. Således var kartellets organiserede struktur fuldstændig genskabt fra juni 1999 med samme fremgangsmåde og de samme deltagere (med undtagelse af en virksomhed, som blev fuldt genintegreret i kartellet det efterfølgende år). Producenterne må som følge deraf anses for at have begået en enkelt, vedvarende overtrædelse, som strækker sig fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007 eller, i det mindste, hvis det trods alt bør anses, at der har fundet en afbrydelse sted, en enkelt og gentagen overtrædelse. Den mellemliggende periode er desuagtet ikke medtaget ved beregningen af bøden, henset til det begrænsede antal beviser for overtrædelsen for denne periode.
 - Sagsøgernes ansvar er blevet fastslået for de følgende perioder:
 - Trelleborg Industrie: fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007
 - Trelleborg: fra den 28. marts 1996 til den 2. maj 2007.
 - Grundbeløbet for den bøde, der blev pålagt hvert af selskaberne, blev under anvendelse af de i retningslinjerne for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1/2003 (EUT 2006 C 210, s. 2, herefter »retningslinjerne«) fastsatte kriterier fastsat som følger:
 - Kommissionen lagde det gennemsnitlige årlige salg på verdensplan for hvert af selskaberne i perioden 2004-2006 til grund og anvendte de salg, der var blevet faktureret til købere etableret i EØS.

- Kommissionen bestemte i overensstemmelse med retningslinjernes punkt 18 de relevante salg for hvert af selskaberne ved at anvende deres del af verdensmarkedet på de samlede salg inden for EØS.
 - Kommissionen anvendte 25% af sidstnævnte beløb (i stedet for det maksimum på 30%, der er fastsat i retningslinjerne), henset til overtrædelsens grovhed.
 - Kommissionen multiplicerede det således fremkomne beløb med antallet af års deltagelse i overtrædelsen for hvert enkelt selskab.
 - Kommissionen fastsatte endelig i overensstemmelse med retningslinjernes artikel 25 et yderligere beløb på 25% af de relevante salg til afskrækkelse.
 - Kommissionen fastslog derefter, at der forelå skærpende omstændigheder for to selskaber, og afviste, at der forelå formildende omstændigheder for de andre kartelmedlemmer.
 - Endelig anvendte Kommissionen sin meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (jf. præmis 17 ovenfor) i forhold til to selskaber.
- 23 For så vidt angår Trelleborg og Trelleborg Industrie fandt Kommissionen, at værdien af salgene beløb sig til 4 909 332 EUR på grundlag af en verdensmarksandel på 15%, at Trelleborg Industrie havde deltaget i kartellet i 18 år, 11 måneder og 23 dage, hvilket gav en multiplikator på 19, og at Trelleborg havde deltaget i 8 år, 11 måneder og 28 dage, hvilket gav en multiplikator på 9, og fastsatte ved anvendelse af de i den foregående præmis præciserede faktorer bødens beløb til 24 500 000 EUR for Trelleborg Industrie, hvoraf Trelleborg hæftede solidarisk for 12 200 000 EUR.
- 24 Idet der ikke blev taget nogen skærpende eller formildende omstændighed i betragtning over for selskaberne, udgør disse beløb de endelige bøder, som hvert af de to selskaber blev pålagt.

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 25 Ved stævninger indleveret til Rettens Justitskontor den 9. april 2009 har sagsøgerne anlagt denne sag.
- 26 Da et medlem af Første Afdeling var forhindret i at deltage i pådømmelsen, udpegede Rettens præsident i henhold til artikel 32, stk. 3, i Rettens procesreglement en anden dommer, for at afdelingen kunne blive beslutningsdygtig.
- 27 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Første Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, jf. artikel 64 i procesreglementet, anmodet parterne om at fremlægge visse dokumenter og har stillet dem skriftlige spørgsmål. Parterne har efterkommet denne anmodning.
- 28 Ved kendelse afsagt den 29. februar 2012 af formanden for Rettens Første Afdeling blev sag T-147/09 og T-148/09 i henhold til procesreglementets artikel 50 forenet med henblik på den mundtlige forhandling og dommen.
- 29 Sagsøgeren i sag T-147/09 meddelte ved skrivelse af 13. april 2012 Retten, at selskabet afstod fra sit tredje, subsidiært anførte, anbringende.
- 30 Ved skrivelse af 24. april 2012 indgav sagsøgerne en begæring om, at retsmødet blev afholdt for lukkede døre.

- 31 Parterne afgav mundtlige indlæg og besvarede Rettens mundtlige spørgsmål under retsmødet den 26. april 2012.
- 32 Sagsøgerne frafaldt ved denne lejlighed deres begæring om lukkede døre.
- 33 Trelleborg Industrie har nedlagt følgende påstande:
- Den anfægtede beslutnings artikel 1 annulleres delvist, for så vidt som den vedrører denne sagsøger, og under alle omstændigheder i det mindste for så vidt som den fastslår en overtrædelse før den 21. juni 1999.
 - Den bøde, sagsøgerne er blevet pålagt ved den anfægtede beslutnings artikel 2, nedsættes således, at der korrigeres for de åbenlyse fejl, som er indeholdt i den anfægtede beslutning.
 - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 34 Trelleborg har nedlagt følgende påstande:
- Den anfægtede beslutnings artikel 1 annulleres delvist, for så vidt som den vedrører denne sagsøger, og under alle omstændigheder i det mindste for så vidt som den fastslår, at der er blevet begået en overtrædelse før den 21. juni 1999.
 - Den bøde, sagsøgerne er blevet pålagt ved den anfægtede beslutnings artikel 2, nedsættes, således at der korrigeres for de åbenlyse fejl, som er indeholdt i den anfægtede beslutning.
 - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 35 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Frifindelse.
 - Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

Annulationspåstandene

- 36 Sagsøgerne har fremført to anbringender til støtte for deres påstande.
- 37 Det første anbringende vedrører dels en åbenbar fejl ved vurderingen af de faktiske omstændigheder, som ledte Kommissionen til den opfattelse, at Trelleborg Industrie havde deltaget i en vedvarende overtrædelse fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007, og at Trelleborg havde deltaget i en vedvarende overtrædelse fra den 28. marts 1996 til den 2. maj 2007, dels en tilsidesættelse af artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 38 Det andet anbringende vedrører Kommissionens manglende berettiget interesse i at vedtage en beslutning, der fastslår eksistensen af en overtrædelse før 1999.

Det første anbringende om dels en åbenbar fejl ved vurderingen af de faktiske omstændigheder, som ledte Kommissionen til at anse Trelleborg Industrie for at have deltaget i en vedvarende overtrædelse fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007 og Trelleborg for at have deltaget i en vedvarende overtrædelse fra den 28. marts 1996 til den 2. maj 2007, dels en tilsidesættelse af artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003

Den anfægtede beslutning

- 39 Det fremgår i det væsentlige af 148.-187. betragtning til den anfægtede beslutning, at kartellet for visse selskaber i perioden fra den 13. maj 1997 til den 11. juni 1999 og for andre selskaber, deriblandt sagsøgerne, i perioden fra den 21. juni 1999, havde haft en periode med nedsat aktivitet på grund af uenigheder blandt dets medlemmer. Adskillige beviselementer godtgør imidlertid ifølge Kommissionen, at de væsentligste hovedpersoner i kartellet – særligt P., W., F. og C. – under denne periode regelmæssigt var i kontakt med det formål bl.a. at udveksle forretningsmæssige oplysninger og forsøge at genstarte kartellet, hvilket endelig skete i juni 1999.
- 40 Det fremgår af 289.-307. betragtning til den anfægtede beslutning, som gengiver Kommissionens begrundelser for konstateringen af, at overtrædelsen var vedvarende, eller subsidiært, gentagen, til trods for, at Kommissionen var af den opfattelse, at kartellet havde haft begrænset aktivitet under den mellemliggende periode, og at der ikke burde pålægges bøder for denne periode.
- 41 Det fremgår i øvrigt af den anfægtede beslutnings artikel 1, litra g) og h), at Kommissionen fandt, at en vedvarende overtrædelse var blevet begået fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007, i hvilken Trelleborg Industrie havde deltaget fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007 og Trelleborg fra den 28. marts 1996 til den 2. maj 2007, og af 187., 201.-208. og 466.-448. betragtning til den anfægtede beslutning, at den mellemliggende periode for så vidt angår sagsøgerne blev anset for en periode med begrænset aktivitet i kartellet, som ikke begrundede påleggelse af en bøde.

Parternes argumenter

- 42 Sagsøgerne har i det væsentlige anført dels, at Kommissionen, som det påhviler at godtgøre overtrædelsens varighed, ikke har godtgjort, at kartellet fortsatte under den mellemliggende periode, idet de af Kommissionen i den henseende fremlagte beviselementer er blevet fejlførtolket, dels, at Kommissionen under alle omstændigheder ikke har fremlagt noget bevis, der godtgør Trelleborg Industries eller Trellebords deltagelse i overtrædelsen i løbet af denne periode. Sagsøgerne har ligeledes i den henseende anfægtet Kommissionens analyse, ifølge hvilken de tilbud, der blev tildelt før den mellemliggende periodes indtræden, fortsat havde virkning indtil slutningen af 1997, hvilket ifølge Kommissionen i det mindste gav mulighed for at inkludere perioden fra september til december 1997 i overtrædelsesperioden.
- 43 Sagsøgerne er derudover i det væsentlige af den opfattelse, at det således er med urette, at Kommissionen karakteriserede overtrædelsen som vedvarende, og at den forkastede deres argumentation om forældelse af overtrædelsen for perioden før afbrydelsen af kartellet, idet artikel 25, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EUT 2003 L 1, s. 1) derved blev tilsidesat.
- 44 Sagsøgerne har i den henseende gjort indsigelse mod, at begrebet vedvarende overtrædelse, således som Kommissionen har fastholdt, kan anvendes, når der foreligger en afbrydelse af kartellet på næsten to år, samt muligheden for subsidiært at anvende begrebet gentagen overtrædelse, hvilket ifølge sagsøgerne ligeledes indebærer en forestilling om kontinuitet, som udelukker begrebets anvendelse ved en fastslået afbrydelse af overtrædelsen. En karakterisering af en overtrædelse som gentagen i et sådant

tilfælde ville derudover stride mod retssikkerhedsprincippet, fordi Kommissionen derved kunne udskyde forældelsesfristen på ubestemt tid. Sagsøgerne har endelig anført, at karakteriseringen som gentagen overtrædelse ikke på nogen måde fremgår af den anfægtede beslutnings dispositive del.

- 45 Sagsøgerne har endelig gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat sin tidligere beslutningspraksis, og at de er blevet genstand for forskelsbehandling sammenlignet med MRI, i hvis tilfælde Kommissionen anså, at en afbrydelse på fire år fra august 1992 til september 1996 muliggjorde, at der ikke blev pålagt bøde for forhold begået af dette selskab før den 1. august 1992.
- 46 Kommissionen har anfægtet disse anbringender og anført, at den anfægtede beslutning i tilstrækkelig grad godtgør, at overtrædelsen fortsatte under den mellemliggende periode, selv om kartellet gik ind i en fase med begrænset aktivitet. Kommissionen har imidlertid i sine skriftlige indlæg og forespurgt i den henseende under retsmødet medgivet, at den ikke er i besiddelse af noget bevis for sagsøgernes deltagelse i kontakterne mellem kartellets medlemmer under den mellemliggende periode.
- 47 Kommissionen har til gengæld anført, at der bør tages hensyn til dels de samordnede tilbud før denne periode, hvis virkninger fortsatte indtil november eller december 1997, dels til den omstændighed, at sagsøgerne ikke tog afstand til kartellet under denne periode, hvilket, henset til retspraksis, begrundet, at deres deltagelse i overtrædelsen anses for at være vedvarende fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007.
- 48 Kommissionen har i det væsentlige tilføjet, at hvis Retten skulle finde, at overtrædelsen ikke var vedvarende, vil overtrædelsen under alle omstændigheder skulle rekvificeres som en gentagen overtrædelse, hvilken kvalifikation Kommissionen i øvrigt har påberåbt subsidiært i 307. betragtning til den anfægtede beslutning. Det følger ifølge Kommissionen heraf, at dens beføjelse til at pålægge en bøde for overtrædelsesperioden, der udstrækker sig fra 1986-1997, ikke var forældet ved vedtagelsen af den anfægtede beslutning. Kommissionen er endvidere af den opfattelse, at det derfor er uden betydning, at den dispositive del af den anfægtede beslutning kun nævner tilstedeværelsen af en vedvarende overtrædelse.
- 49 Det bør præciseres, at sagsøgerne, forespurgt af Retten under retsmødet, anerkendte, at de ikke anfægtede deres deltagelse i overtrædelsen hverken for perioden før den 13. maj 1997 eller for perioden efter den 21. juni 1999. Sagsøgerne er imidlertid af den opfattelse, at der er tale om særskilte overtrædelser.

Rettens bemærkninger

– Indledende betragtninger

- 50 Det bemærkes indledningsvis, at det fremgår af retspraksis, at det påhviler Kommissionen at bevise ikke blot kartellets eksistens, men også dets varighed (jf. Rettens dom af 15.3.2000, forenede sager T-25/95, T-26/95, T-30/95, T-31/95, T-32/95, T-34/95 - T-39/95, T-42/95 - T-46/95, T-48/95, T-50/95 - T-65/95, T-68/95 - T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 og T-104/95, Cimentieres CBR m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 491, præmis 2802 og den deri nævnte retspraksis). Hvad særlig angår fremlæggelsen af bevis for en overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF påhviler det Kommissionen at føre bevis for de fastslåede overtrædelser og for, at der er indtruffet de omstændigheder, som overtrædelsen udgør (jf. i denne retning Domstolens dom af 17.12.1998, sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 58, og af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 86). Såfremt der hos Retten foreligger en tvivl, skal dette komme den virksomhed til gode, der er adressat for beslutningen, hvorved en overtrædelse fastslås. Retten kan derfor ikke konkludere, at Kommissionen har ført fornødent bevis for den pågældende overtrædelse, hvis den fortsat nærer tvivl vedrørende dette spørgsmål, navnlig i en sag, hvori der er nedlagt påstand om annullation og/eller omgørelse af en beslutning, hvorved der

pålægges en bøde. I denne sidstnævnte situation skal der nemlig tages hensyn til princippet om uskyldsformodning, som indgår blandt de grundlæggende rettigheder, der er beskyttet i Den Europæiske Unions retsorden, og som er knæsat i artikel 48, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, der blev proklameret i Nice den 7. december 2000 (EFT C 364, s. 1). Henset til arten af de omtvistede overtrædelser samt til karakteren af og strengheden af de hertil knyttede sanktioner, finder den principielle uskyldsformodning navnlig anvendelse på sager vedrørende tilsidesættelser af konkurrencereglerne, der gælder for virksomhederne, som vil kunne føre til at pålægge bøder eller tvangsbøder (jf. Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-199/92 P, Hüls mod Kommissionen, Sml. I, s. 4287, præmis 149 og 150, og Rettens dom af 25.10.2005, sag T-38/02, Groupe Danone mod Kommissionen, Sml. II, s. 4407, præmis 215 og 216). Det er derfor nødvendigt, at Kommissionen fremlægger præcise og samstemmende beviser, der kan støtte den faste overbevisning, at den påståede overtrædelse er blevet begået (jf. dommen i sagen Groupe Danone mod Kommissionen og den deri nævnte retspraksis).

- 51 Det fremgår ikke desto mindre ligeledes af fast retspraksis, at hver enkelt af de af Kommissionen fremlagte beviser ikke nødvendigvis skal opfylde disse kriterier i forhold til hvert enkelt led i overtrædelser. Det er tilstrækkeligt, at den række indicier, institutionen har påberåbt sig, ud fra en samlet betragtning opfylder dette krav (jf. Rettens dom af 8.7.2004, forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2501, præmis 180 og den deri nævnte retspraksis).
- 52 Det er desuden hyppigt forekommende, at de aktiviteter, som en konkurrencebegrænsende aftale indebærer, gennemføres hemmeligt, at møderne afholdes hemmeligt, og at dokumenterne herom begrænses til et minimum. Selv i tilfælde, hvor Kommissionen opdager dokumenter, der udtrykkeligt viser en ulovlig kontakt mellem erhvervsdrivende, som f.eks. referater fra et møde, er disse normalt kun brudstykkeagtige og spredte, hvorfor det ofte viser sig nødvendigt at rekonstruere visse enkeltheder ved hjælp af følgeslutninger. I de fleste tilfælde må den omstændighed, at der foreligger en konkurrencebegrænsende praksis eller aftale, udledes ved en slutning ud fra et vist antal sammenfaldende omstændigheder og indicier, der, når de betragtes samlet, og i mangel af en anden logisk forklaring, kan udgøre beviset for en tilsidesættelse af konkurrencereglerne (Domstolens dom af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 55-57, og af 25.1.2007, forenede sager C-403/04 P og C-405/04 P, Sumitomo Metal Industries mod Kommissionen, Sml. I, s. 729, præmis 51).
- 53 Derudover er det i henhold til retspraksis et krav, at Kommissionen i mangel af beviser, der gør det muligt at foretage en direkte fastlæggelse af en overtrædelses varighed, i det mindste skal støtte sig på beviser, der vedrører faktiske omstændigheder, som tidsmæssigt ligger indbyrdes så nær, at det med rimelighed kan medgives, at denne overtrædelse er forløbet uafbrudt mellem to specifikke datoer (jf. Rettens dom af 7.7.1994, sag T-43/92, Dunlop Slazenger mod Kommissionen, Sml. II, s. 441, præmis 79, og af 16.11.2006, sag T-120/04, Peróxidos Orgánicos mod Kommissionen, Sml. II, s. 4441, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).
- 54 Det er imidlertid i den foreliggende sag ubestridt, at Kommissionen ikke er i besiddelse af noget bevis for sagsøgernes deltagelse i kontakterne mellem kartellets medlemmer og dets begrænsede virksomhed i den mellemliggende periode, som Kommissionen har beskrevet i 148.-187. betragtning til den anfægtede beslutning.
- 55 Kommissionen har således indskrænket sig til at konkludere, at sagsøgernes deltagelse kan udledes af, at de ikke har taget afstand fra kartellet under den mellemliggende periode, og at deltagelsen i det mindste er fastslået indtil november eller december 1997 på grund af de fortsatte virkninger af de udbud, der blev fordelt mellem kartellets medlemmer før den 13. maj 1997 (jf. bl.a. 150., 162. og 187. betragtning til den anfægtede beslutning).

56 Det må således undersøges, om Kommissionen på grundlag af sine konstateringer med rette kunne karakterisere den af Trelleborg Industrie fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007 og af Trelleborg fra den 28. marts 1996 til den 2. maj 2007 begåede overtrædelse som vedvarende og derfor anse, at forældelsesfristen i henhold til artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 ikke begyndte at løbe før denne sidstnævnte dato.

– Spørgsmålet, om der foreligger en vedvarende overtrædelse

57 Det bemærkes, at den omstændighed, at der foreligger en konkurrencebegrænsende praksis eller aftale, i de fleste tilfælde må udledes ved en slutning ud fra et vist antal sammenfaldende omstændigheder og indicier, der, når de betragtes samlet, og i mangel af en anden logisk forklaring, kan udgøre beviset for en tilsidesættelse af konkurrencereglerne. Sådanne indicier og sammenfaldende omstændigheder kan, når de vurderes som en helhed, ikke kun give oplysninger om den blotte forekomst af konkurrencebegrænsende adfærd eller aftaler, men også om varigheden af en vedvarende konkurrencebegrænsende adfærd eller om perioden for anvendelse af en aftale, der er indgået i strid med konkurrencereglerne (jf. i denne retning Domstolens dom i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 52, præmis 57, og Domstolens dom af 21.9.2006, sag C-105/04 P, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied mod Kommissionen, Sml. I, s. 8725, præmis 94-96 og den deri nævnte retspraksis).

58 En sådan overtrædelse kan i øvrigt foreligge ikke alene ved en enkeltstående handling, men også ved en række handlinger eller en sammenhængende adfærd. Denne fortolkning kan ikke drages i tvivl, selv om et eller flere elementer i rækken af handlinger eller i den sammenhængende adfærd også i sig selv og isoleret betragtet kan udgøre en overtrædelse af konkurrencereglerne. Når de forskellige handlinger indgår i en »samlet plan«, fordi de har det samme formål, nemlig at fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, kan Kommissionen således med rette pålægge ansvaret for disse handlinger på grundlag af deltagelsen i overtrædelsen betragtet i sin helhed (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 52, præmis 258, og dommen i sagen Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 57, præmis 110).

59 Hvad angår det manglende bevis for en aftales eksistens i løbet af bestemte perioder eller i det mindste med hensyn til en virksomheds gennemførelse af den i løbet af en given periode skal det bemærkes, at den omstændighed, at der ikke blev fremlagt et bevis for overtrædelsen for visse bestemte perioder, ikke er til hinder for, at overtrædelsen anses for at foreligge i en periode, der samlet set er længere end denne, såfremt en sådan konstatering hviler på objektive og samstemmende indicier. I forbindelse med en overtrædelse, der udstrækker sig over flere år, er den omstændighed, at kartellet viser sig under forskellige perioder, som kan adskilles af længere eller kortere mellemrum, fortsat uden betydning for, at dette kartel eksisterer, for så vidt som de forskellige handlinger, der er en del af denne overtrædelse, forfølger et enkelt formål og er omfattet af en samlet og vedvarende overtrædelse (dommen i sagen Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 57, præmis 97 og 98; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 52, præmis 260).

60 I denne forbindelse bemærkes, at der i retspraksis er fastsat flere kriterier af relevans for vurderingen af, om en overtrædelse er samlet og vedvarende, nemlig om den omhandlede praksis har samme formål (Rettens dom af 20.3.2002, sag T-21/99, Dansk Rørindustri mod Kommissionen, Sml. II, s. 1681, præmis 67; jf. ligeledes i denne retning Domstolens dom af 21.9.2006, sag C-113/04 P, Technische Unie mod Kommissionen, Sml. I, s. 8831, præmis 170 og 171, og Rettens dom af 27.9.2006, sag T-43/02, Jungbunzlauer mod Kommissionen, Sml. II, s. 3435, præmis 312), om de omhandlede varer eller tjenesteydelser er de samme (jf. i denne retning Rettens dom af 15.6.2005, forenede sager T-71/03, T-74/03, T-87/03 og T-91/03, Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 118, 119 og 124, og dommen i sagen Jungbunzlauer mod Kommissionen,

præmis 312), om de samme virksomheder har deltaget (dommen i sagen Jungbunzlauer mod Kommissionen, præmis 312), og om fremgangsmåden har været den samme (dommen i sagen Dansk Rørindustri mod Kommissionen, præmis 68). Derudover er identiteten af de fysiske personer, der var involveret for virksomhedernes regning, og identiteten af den omhandlede praksis' geografiske anvendelsesområde ligeledes kriterier, der kan tages i betragtning ved denne undersøgelse.

- 61 Retspraksis giver således Kommissionen mulighed for at antage, at overtrædelsen – eller en virksomheds deltagelse i overtrædelsen – ikke er blevet afbrudt, selv om Kommissionen ikke er i besiddelse af beviser for overtrædelsen for visse bestemte perioder, for så vidt som de forskellige handlinger, der er en del af denne overtrædelse, forfølger et enkelt formål og kan anses for omfattet af en enkelt, vedvarende overtrædelse, idet en sådan antagelse skal bygge på objektive og samstemmende indicier, der påviser eksistensen af en fælles plan.
- 62 Når disse betingelser er opfyldt, giver begrebet vedvarende overtrædelse således Kommissionen mulighed for at pålægge en bøde for hele den overtrædelsesperiode, der er omfattet af undersøgelsen, og det fastlægger den dato, hvor forældelsesfristen begynder at løbe, nemlig den dato, hvor den vedvarende overtrædelse slutter.
- 63 De virksomheder, der beskyldes for ulovlig samordning, kan imidlertid forsøge at afkræfte denne formodning, idet de kan gøre indicier eller beviser gældende, som modsætningsvis godtgør, at overtrædelsen – eller deres deltagelse deri – ikke er fortsat i disse perioder.
- 64 I den foreliggende sag må det ganske vist fastslås, at sagsøgerne ikke under retsmødet har anfægtet overensstemmelsen i formålene med den pågældende praksis, de omhandlede produkter, de virksomheder, som deltog i den ulovlige samordning, de væsentlige fremgangsmåder ved dens gennemførelse, de fysiske personer, der var involverede for på virksomhedernes vegne, og endelig det geografiske anvendelsesområde for denne praksis før maj 1997 og efter juni 1999.
- 65 Selv om disse konstateringer støtter synspunktet om en fælles identificerbar plan før og efter den mellemliggende periode, må det imidlertid ligeledes fastslås, at Kommissionen i den anfægtede beslutning dels har fastholdt, at kartellet gennemgik en kriseperiode, under hvilken dets funktion blev væsentligt ændret, og forbindelserne mellem dets medlemmer blev væsentligt løsere, således at dets aktivitet blev stærkt svækket under den mellemliggende periode, dels, at visse hovedpersoner – P., F., C. og W. i særdeleshed – drog fordel af deres kontakter til at forsøge at genstarte samarbejdet blandt de omhandlede virksomheder (jf. 148.-187. betragtning til den anfægtede beslutning), hvilket var grunden til, at Kommissionen besluttede sig for ikke at pålægge nogen af kartellets medlemmer bøder for denne mellemliggende periode.
- 66 Det må imidlertid konstateres, at Kommissionen ikke har fremlagt noget bevis for, at sagsøgerne var involverede i disse multilaterale kontakter under den mellemliggende periode, som varede i mere end to år, eller for, at de deltog i de møder, som fandt sted med det formål at genstarte kartellet, eller endda at sagsøgerne havde kendskab dertil.
- 67 Under disse omstændigheder forekommer det af sagsøgerne fremførte synspunkt om, at de faktisk havde afbrudt deres deltagelse, tilstrækkeligt underbygget og troværdigt til at afkræfte den i denne doms præmis 61 nævnte formodning om, at deres deltagelse i overtrædelsen, selv hvis den kun var passiv, fortsatte selv i fraværet af beviser i denne retning. Henset til den omstændighed, at kartellets aktivitet under den mellemliggende periode var begrænset eller endog ikke eksisterende, og til fraværet af objektive og samstemmende indicier for en mulig fortsat vilje blandt sagsøgerne til at genstarte kartellet eller underlægge sig dets formål, kunne Kommissionen ikke med rette formode, at der forelå en fortsat deltagelse, selv passiv, fra deres side.

- 68 Kommissionen har imidlertid i sine skriftlige indlæg henvist til retspraksis (jf. dommen i sagen Kommissionen mod Anic Partecipazioni, nævnt ovenfor i præmis 50, præmis 83 og 84), hvorefter virksomheden for at bringe sit ansvar til ophør åbent og utvetydigt skal tage afstand fra kartellet, således at de andre deltagere er bevidste om det forhold, at virksomheden ikke længere støtter kartellets generelle formål. Kommissionen har ud fra dette konkluderet, at sagsøgernes deltagelse i den mellemliggende periode, idet de undlod at tage afstand i løbet af denne overtrædelsesperiode med mindre intensitet, ikke desto mindre kan gøres gældende imod sagsøgerne, uden at dette medfører, at der pålægges en bøde for denne periode. Ifølge denne retspraksis virker den stiltiende godkendelse af et ulovligt initiativ, uden offentligt at tage afstand fra dets indhold eller gøre de administrative myndigheder opmærksom på det, som en tilskyndelse til at fortsætte overtrædelsen og hindre, at den bliver opdaget. Denne medvirken udgør en form for passiv deltagelse i overtrædelsen, som kan gøre den pågældende virksomhed ansvarlig. Da det imidlertid for det første fremgår af den anfægtede beslutning, at kartellets normale virkemåde blev afbrudt i den mellemliggende periode, som varede i mere end 2 år, da det for det andet ikke er blevet godtgjort, at sagsøgerne deltog i de kontakter, der fandt sted i løbet af den mellemliggende periode med det formål at genstarte kartellet, eller at de havde kendskab dertil, og da for det tredje for så vidt angår den fortsatte virkning af de udbud, der blev tildelt før maj 1997, disse virkninger selv ifølge Kommissionen højst fortsatte indtil november eller december 1997, hvilket under alle omstændigheder efterlader en periode på 18 måneder før genoptagelsen af kartellet, under hvilken der ikke foreligger nogen objektive og samstemmende indicier, der gør det muligt at fastslå, at sagsøgerne deltog i de kontakter, der fandt sted under denne kriseperiode for kartellet, kan Kommissionen ikke støtte sig på den omstændighed, at sagsøgerne ikke under den mellemliggende periode tog afstand fra de handlinger, som visse medlemmer af kartellet foretog for at genoplive det.
- 69 Henset til sagens omstændigheder må det fastslås, at fraværet af en sådan offentlig afstandtagen fra sagsøgernes side over for de andre medlemmer af kartellet ikke kan have haft den virkning, at sidstnævnte fik den opfattelse, at sagsøgerne i det mindste medvirkede passivt, således at deres adfærd ikke kan sidestilles med en stiltiende godkendelse af et konkurrencebegrænsende initiativ. I fraværet af et indicium, der tillader den konklusion, at sagsøgerne havde kendskab til kontakterne mellem de andre medlemmer af kartellet i den mellemliggende periode med henblik på at genstarte kartellet, hvis normale virkemåde var blevet afbrudt, kunne Kommissionen ikke med rette udlede, at de var solidarisk ansvarlige med den begrundelse, at de ikke offentligt havde taget afstand fra kartellets fortsættelse. Denne begrundelse er således ikke i sig selv tilstrækkelig til at opveje den fuldstændige mangel på objektive og samstemmende indicier, som kunne have godtgjort, såvel objektivt som subjektivt, sagsøgernes deltagelse og deres delagtighed i en samlet overtrædelse i denne periode.
- 70 Det må som følge deraf fastslås, at Kommissionen ikke lovligt kunne konstatere, at den af sagsøgerne begåede overtrædelse udgjorde en enkelt, vedvarende overtrædelse. Denne fejl har imidlertid ikke nødvendigvis til følge, at Kommissionen har tilsidesat artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 71 Henset til den omstændighed, at overtrædelsen i den foreliggende sag ikke kan karakteriseres som vedvarende, må det således, for at fastslå, om forældelsesfristen i henhold til artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 er udløbet, undersøges, om overtrædelsen kan karakteriseres som gentagen, hvilket sagsøgerne har bestridt.
- Spørgsmålet, om der foreligger en gentagen overtrædelse
- 72 Da begrebet gentagen overtrædelse har været genstand for debat mellem parterne, bør betydningen af dette begreb indledningsvis præciseres i forhold til begrebet vedvarende overtrædelse som omhandlet i artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.

- 73 Som led i en ordlydsfortolkning af en EU-retlig bestemmelse skal der tages hensyn til den omstændighed, at de EU-retlige bestemmelser er affattet på flere forskellige sprog, og at alle sprogversioner er autentiske. En fortolkning af en EU-retlig bestemmelse indebærer derfor en sammenligning af de sproglige versioner (Domstolens dom af 6.10.1982, sag 283/81, CILFIT, Sml. s. 3415, præmis 18). Nødvendigheden af en ensartet anvendelse og dermed fortolkning af EU-retlige bestemmelser udelukker således, at en bestemmelses ordlyd i tvivlstilfælde betragtes isoleret, men kræver derimod, at den fortolkes og anvendes på baggrund af versionerne på de andre officielle sprog (jf. Domstolens dom af 19.4.2007, sag C-63/06, Profisa, Sml. I, s. 3239, præmis 13 og den deri nævnte retspraksis). I tilfælde af uoverensstemmelse mellem de forskellige sproglige versioner af en EU-retlig bestemmelse skal den pågældende bestemmelse derudover fortolkes på baggrund af den almindelige opbygning af og formålet med den ordning, som den er led i (jf. Profisa-dommen, præmis 14 og den deri nævnte retspraksis).
- 74 Mere generelt skal der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (Domstolens dom af 17.11.1983, sag 292/82, Merck, Sml. s. 3781, præmis 12), samt EU-rettens bestemmelser som helhed (CILFIT-dommen, nævnt ovenfor i præmis 73, præmis 20).
- 75 Det må for det første præciseres, at artikel 1, stk. 2, i Rådets Forordning (EØF) nr. 2988/74 af 26. november 1974 om forældelse af adgangen til at pålægge økonomiske sanktioner inden for Det europæiske Fællesskabs transport- og konkurrenceret og af adgangen til tvangsfuldbyrdelse af disse sanktioner (EFT L 319, s. 1), som indeholder den oprindelige udgave af de forældelsesbestemmelser, der forefindes i forordning nr. 1/2003, omhandler »infractions continues ou continuées« [o.a.: i den danske sprogversion »vedvarende eller gentagne overtrædelser«].
- 76 Det bemærkes i den henseende vedrørende begrebet gentagne overtrædelser som omhandlet i artikel 1 i forordning nr. 2988/74, at Domstolen har fastslået, at selv om dette begreb har en lidt forskellig betydning i retsordnerne i de forskellige medlemsstater, indeholder det i hvert fald en flerhed af retsstridige adfærdsformer, der er samlet via et fælles individuelt element (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.7.1999, Montecatini mod Kommissionen, C-235/92 P, Sml. I, s. 4539, præmis 195).
- 77 Dette begreb blev i den franske sprogversion af artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 erstattet med begrebet »infractions continues ou répétées« [o.a.: i den danske sprogversion »vedvarende eller gentagne overtrædelser«].
- 78 Denne ændring blev imidlertid ikke foretaget i alle sprogversionerne af denne bestemmelse.
- 79 Ordene »continuing or repeated infringements« blev således allerede anvendt i artikel 1, stk. 2, i forordning nr. 2988/74 i den engelske sprogversion af denne forordning, og denne terminologi blev fastholdt i den engelske sprogversion af artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 80 Derudover fastholdt lovgiver ved vedtagelsen af forordning nr. 1/2003 i de fleste sprogversioner den terminologi, som tidligere blev anvendt i forordning nr. 2988/74 (der er i det foreliggende tilfælde tale om udgaverne på spansk, dansk, tysk, græsk, nederlandsk, finsk og svensk), mens de andre sprogversioner ligeledes blev ændret til at anvende begrebet »infractions continues ou répétées« i stedet for begrebet »infractions continues ou continuées« (der er tale om udgaverne på italiensk og portugisisk).

81 31. betragtning til forordning nr. 1/2003 præciserer i øvrigt at:

»Forældelsesreglerne for pålæggelse af bøder og tvangsbøder blev fastlagt ved [Rådets] forordning [...] nr. 2988/74, der også vedrører økonomiske sanktioner på transportområdet. [...] Af hensyn til en afklaring af retsgrundlaget bør forordning [...] nr. 2988/74 derfor ændres for at udelukke dens anvendelse på det område, der er omfattet af nærværende forordning, og fastsætte forældelsesregler i sidstnævnte.«

82 Det bemærkes derfor, at det ikke har været lovgivers intention at ændre betydningen af den tidligere bestemmelse ved omarbejdelsen af Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i artikel [81 EF] og [82 EF] (EFT 1959-1962, s. 81), på trods af den terminologiske ændring, som er blevet foretaget i visse sprogversioner, men derimod at fjerne eventuelle usikkerheder som følge af anvendelsen af begrebet vedvarende overtrædelse.

83 For det andet er begrebet gentagen overtrædelse et særskilt begreb i forhold til vedvarende overtrædelse (jf. i denne retning Rettens dom af 19.5.2010, IMI m.fl. mod Kommissionen, sag T-18/05, Sml. II, s. 1769, præmis 96 og 97), idet denne sondring i øvrigt bekræftes af anvendelsen af bindeordet »eller« i artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.

84 Sagsøgernes argumentation, i henhold til hvilken der bør sondres mellem den »klassiske« overtrædelse og den »vedvarende og gentagne« overtrædelse, må som følge deraf forkastes.

85 For det tredje vedrører begrebet samlet overtrædelse en situation, hvor flere virksomheder har deltaget i en overtrædelse bestående af en vedvarende adfærd, hvor der forfølges et enkelt økonomisk formål med henblik på at fordreje konkurrencen, eller individuelle overtrædelser, som er indbyrdes forbundet af et fælles mål og de samme aktører (jf. i denne retning Rettens dom af 8. juli 2008, sag T-53/03, BPB mod Kommissionen, Sml. II, s. 1333, præmis 257, og af 28.4.2010, sag T-446/05, Amann & Söhne og Cousin Filterie mod Kommissionen, Sml. II, s. 1255, præmis 89).

86 Med andre ord giver de fremgangsmåder, hvorved overtrædelsen er blevet begået, mulighed for at karakterisere den samlede overtrædelse som enten vedvarende eller gentagen.

87 Det bemærkes i øvrigt for så vidt angår den vedvarende overtrædelse, at begrebet samlet plan giver Kommissionen mulighed for at formode, at overtrædelsen ikke er blevet afbrudt, selv om Kommissionen med hensyn til en vis periode ikke er i besiddelse af bevis for den omhandlede virksomheds deltagelse i denne overtrædelse, for så vidt som virksomheden deltog i overtrædelsen før og efter denne periode, og for så vidt som der ikke foreligger beviser eller indicier, der giver grund til at antage, at overtrædelsen var blevet afbrudt for så vidt angår denne virksomhed. I det sådant tilfælde kan Kommissionen pålægge en bøde for hele overtrædelsesperioden, herunder den periode, for hvilken Kommissionen ikke er i besiddelse af bevis for den omhandlede virksomheds deltagelse (jf. denne doms præmis 60-62).

88 Når en virksomheds deltagelse i overtrædelsen må anses for at være blevet afbrudt, og virksomheden har deltaget i overtrædelsen før og efter denne afbrydelse, kan overtrædelsen til gengæld karakteriseres som gentagen, hvis – fuldstændig som ved en vedvarende overtrædelse (jf. denne doms præmis 60) – der foreligger et enkelt formål, som virksomheden forfølger før og efter afbrydelsen, hvilket kan udledes af overensstemmelsen i formålene med den pågældende praksis, de omhandlede produkter, de virksomheder, som deltog i den ulovlige samordning, de væsentlige fremgangsmåder ved dens gennemførelse, de fysiske personer, der var involverede på virksomhedernes vegne, og endelig det geografiske anvendelsesområde for denne praksis. Overtrædelsen er således samlet og gentagen, og selv om Kommissionen kan pålægge en bøde for overtrædelsesperioden, kan den til gengæld ikke gøre dette for den periode, hvor overtrædelsen var afbrudt.

- 89 De særskilte overtrædelsesperioder, som den samme virksomhed har deltaget i, men for hvilke et fælles formål ikke kan godtgøres, kan således ikke karakteriseres som en samlet overtrædelse – vedvarende eller gentaget – og udgør særskilte overtrædelser.
- 90 I den foreliggende sag må det konstateres, at Kommissionen har medgivet, at den ikke har bevis for sagsøgernes medvirken under den mellemliggende periode, som varede i mere end to år. Denne periode har endvidere ikke givet anledning til at pålægge nogen bøde.
- 91 Sagsøgerne har til gengæld medgivet at have deltaget i en overtrædelse før og efter den mellemliggende periode, og de har under retsmødet medgivet, at de ikke anfægter, at der er overensstemmelse mellem formålene med den pågældende praksis, de omhandlede produkter, de virksomheder, som deltog i den ulovlige samordning, de væsentlige fremgangsmåder ved dens gennemførelse, de fysiske personer, der var involverede på virksomhedernes vegne, og endelig det geografiske anvendelsesområde for denne praksis før maj 1997 og efter juni 1999.
- 92 Retten må således fastslå, at Trelleborg Industrie har begået en samlet og gentagen overtrædelse fra april 1986 til den 13. maj 1997 og fra den 21. juni 1999 til maj 2007, og Trelleborg har begået en samlet og gentagen overtrædelse fra den 28. marts 1996 til den 13. maj 1997 og fra den 21. juni 1999 til maj 2007. Kommissionens fejlagtige karakterisering af overtrædelsen som vedvarende er således ikke til hinder for, at Retten rekvalificerer den som gentagen, henset til de faktiske omstændigheder, som fremgår af de administrative sagsakter, og som den anfægtede beslutning hviler på (jf. analogt dommen i sagen IMI m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 83, præmiss 96 og 97; jf. ligeledes analogt Rettens dom af 30.11.2009, forenede sager T-427/04 og T-17/05, Frankrig og France Télécom mod Kommissionen, Sml. II, s. 4315, præmis 322-325, stadfæstet efter appel ved Domstolens dom af 8.12.2011, sag C-81/10 P, France Télécom mod Kommissionen, Sml. I, s. 12899, præmis 80 ff.).
- 93 Denne konklusion kan ikke drages i tvivl af sagsøgernes argumentation om, at Kommissionen ved at støtte sig til teorien om en gentagen overtrædelse, som den gjorde subsidiært gældende i den anfægtede beslutning (jf. denne doms præmis 22 og 40), kan udskyde forældelsesfristen på ubestemt tid og således reducere den til nul, hvilket ville stride mod retssikkerhedsprincippet.
- 94 Denne argumentation må forkastes, idet det for det første fremgår af artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, at forældelsesfristen udskydes, når betingelserne for at fastslå en gentagen overtrædelse er opfyldt. For det andet kan bedømmelsen af, om anvendelsen af teorien om en gentagen overtrædelse eventuelt er udtryk for misbrug, ikke foretages abstrakt, idet den i det væsentlige er afhængig af omstændighederne i hver enkelt sag og navnlig Kommissionens evne til at godtgøre, at der er tale om en samlet overtrædelse i de forskellige relevante perioder.

– Virkningerne for forældelsesfristen af, at der foreligger en gentagen overtrædelse

- 95 Fordi Trelleborg Industrie har begået en samlet og gentagen overtrædelse fra april 1986 til maj 1997 og fra juni 1999 til maj 2007, og Trelleborg har begået en samlet og gentagen overtrædelse fra marts 1996 til maj 1997 og fra juni 1999 til maj 2007, må det fastslås, at forældelsesfristen ikke er udløbet for overtrædelsesperioden før den 13. maj 1997.

– De øvrige klagepunkter

- 96 I øvrigt skal det med hensyn til klagepunktet om tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet bemærkes, at dette princip er et grundlæggende EU-retligt princip, som bl.a. kræver, at en ordning skal være klar og utvetydig, for at borgerne ikke skal være i tvivl om deres rettigheder og pligter, og således at de kan handle derefter. Når en retsregel imidlertid giver anledning til en vis usikkerhed med hensyn til dens betydning og rækkevidde, skal det undersøges, om den omhandlede retsregel er så tvetydig, at den er

til hinder for, at retssubjekterne med tilstrækkelig sikkerhed kan rydde en eventuel tvivl vedrørende rækkevidden eller betydningen af denne regel af vejen (jf. i denne retning Domstolens dom af 14.4.2005, sag C-110/03, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 2801, præmis 30 og 31).

- 97 Når de kriterier, som muliggør en konklusion om, at der foreligger en gentagen overtrædelse, er klare og præcise og ikke indeholder nogen tvetydighed, som er til hinder for, at retssubjekterne med tilstrækkelig sikkerhed kan rydde eventuelle tvivl, de måtte have vedrørende rækkevidden eller betydningen af denne regel, af vejen, må forudsigeligheden af retsstillingen anses for at være sikret, og klagepunktet om tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet må forkastes.
- 98 Med hensyn til klagepunktet om ligebehandling bemærkes det, at ligebehandlingsprincippet eller princippet om forbud mod forskelsbehandling indebærer, at ensartede situationer ikke behandles forskelligt, og at forskellige situationer ikke behandles ens, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet (Domstolens dom af 15.4.2010, sag C-485/08 P, Gualtieri mod Kommissionen, Sml. I, s. 3009, præmis 70).
- 99 I den foreliggende sag har Kommissionen gjort gældende, at den ganske vist fandt, at MRI havde begået en overtrædelse fra den 1. april 1986 til den 1. august 1992 og fra den 3. september 1996 til den 2. maj 2007, men at Kommissionen alligevel ikke anvendte teorien om en gentagen overtrædelse på dette selskab, og at Kommissionen i øvrigt ikke pålagde dette selskab en bøde for overtrædelsesperioden før den 1. august 1992, henset til Kommissionens skønsbeføjelse til ikke at pålægge sanktioner for perioden, der lå forud for afbrydelsen af MRI's deltagelse i kartellet, og dette selv om Kommissionen kunne have fastslået, at overtrædelsen var gentagen.
- 100 Det bemærkes for det første, at Kommissionen med rette har gjort gældende, at den i henhold til bestemmelserne i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 har en skønsbeføjelse med hensyn til beslutningen om at pålægge gerningsmanden til en overtrædelse af artikel 81 EF en bøde. Denne skønsbeføjelse skal imidlertid udøves under overholdelse af ligebehandlingsprincippet.
- 101 For det andet bemærkes det, at omstændighederne for MRI og sagsøgerne ikke er sammenlignelige.
- 102 MRI er imidlertid ikke blevet pålagt sanktioner for sin deltagelse i kartellet for perioden før den 1. august 1992, idet den afbrydelse, som Kommissionen tog i betragtning i den henseende, strakte sig fra denne dato til den 3. september 1996, mens den afbrydelse, som sagsøgerne har gjort gældende, kun omfatter den mellemliggende periode.
- 103 Det følger heraf, at klagepunktet om tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet må forkastes.
- 104 Derudover bemærkes det for fuldstændighedens skyld, at selv hvis det antages, at Kommissionen foretog en urigtig anvendelse af de kriterier, der regulerer forældelse, i forhold til MRI, ville en sådan retsstridighed, som ikke er genstand for Rettens behandling i denne sag, ikke under nogen omstændigheder kunne medføre, at sagsøgernes annullationspåstand er velbegrundet. I denne henseende skal det bemærkes, at spørgsmålet om overholdelse af ligebehandlingsprincippet må ses i sammenhæng med overholdelsen af legalitetsprincippet, der medfører, at ingen til egen fordel kan påberåbe sig en ulovlighed, der er begået til fordel for andre. En eventuel retsstridig foranstaltning, der er iværksat i forhold til en anden virksomhed, der ikke er part i denne sag, kan ikke medføre, at Retten fastslår, at dette udgør forskelsbehandling og dermed en retsstridig foranstaltning i forhold til sagsøgerne. En sådan fremgangsmåde ville svare til at indføre et princip om »ligebehandling i tilfælde af retsstridighed«, alene af den grund, at en virksomhed, der muligvis befinder sig i en lignende situation, med urette har undgået en sanktion (jf. dommen i sagen Peróxidos Orgánicos mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 53, præmis 77 og den deri nævnte retspraksis).

- 105 Herefter bør den anfægtede beslutning annulleres, for så vidt som den fastslår, at Trelleborg Industrie begik en vedvarende overtrædelse fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007, og at Trelleborg begik en vedvarende overtrædelse fra den 28. marts 1996 til den 2. maj 2007, men anbringendet om forældelse må derudover forkastes.

Det andet anbringende om fraværet af Kommissionens retlige interesse i at vedtage en beslutning, der fastslår eksistensen af en overtrædelse før 1999

Parternes argumenter

- 106 Sagsøgerne har i det væsentlige gjort gældende, at Kommissionen i princippet er berettiget til at fastslå, at en overtrædelse er blevet begået, selv om forældelsesfristen er udløbet. Imidlertid skal Kommissionen i henhold til retspraksis i så tilfælde påvise, at den har en retlig interesse i en sådan konstatering, dvs. den skal forklare, hvorledes omstændighederne har gjort det nødvendigt at vedtage en beslutning, som fastslår overtrædelser, der er ophørt mindst 12 år før vedtagelsen af den anfægtede beslutning.
- 107 Kommissionen har anfægtet denne argumentation.

Rettens bemærkninger

- 108 Fordi det i forbindelse med de første anbringende er fastslået, at den af sagsøgerne begåede overtrædelse skal karakteriseres som en samlet og gentagen overtrædelse (jf. denne doms præmis 92), og at forældelsesfristen for overtrædelsesperioden før den 13. maj 1997 ikke er udløbet (jf. denne doms præmis 95), må det andet anbringende forkastes.

Påstandene om omgørelse

- 109 Sagsøgerne har nedlagt påstand om omgørelse af den anfægtede beslutning og om nedsættelse af bøden.
- 110 Ifølge artikel 261 TEUF kan forordninger udstedt af Europa-Parlamentet og Rådet for Den Europæiske Union i fællesskab i henhold til EUF-traktatens bestemmelser tillægge Domstolen fuld prøvelsesret vedrørende de i disse forordninger omhandlede sanktioner. En sådan prøvelsesret er blevet tillagt Domstolen i henhold til artikel 31 i forordning nr. 1/2003. Den har som følge heraf beføjelse til, ud over en simpel legalitetskontrol af sanktionen, at sætte sin egen vurdering i stedet for Kommissionens og derfor ophæve, nedsætte eller forhøje den pålagte bøde eller tvangsbøde. Unionens retsinstanser har derfor beføjelse til at udøve deres fulde prøvelsesret, når spørgsmålet om bødens størrelse forelægges dem til vurdering, og kan ved udøvelsen af denne prøvelsesret såvel nedsætte som forhøje bøden (jf. Domstolens dom af 8.2.2007, C-3/06 P, Groupe Danone mod Kommissionen, Sml. I, s. 1331, præmis 60-62 og den deri nævnte retspraksis).
- 111 Det fremgår derudover af ordlyden af artikel 23, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003, at der ved fastlæggelse af bødens størrelse skal tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og varighed.
- 112 Domstolen har fastslået, at der med hensyn til fastsættelsen af bøder skal tages hensyn til overtrædelsernes varighed og til alle de elementer, der kan indgå i bedømmelsen af overtrædelsers grovhed, såsom de enkelte virksomheders adfærd og rolle ved gennemførelsen af den samordnede praksis, den fortjeneste, virksomhederne har kunnet opnå ved denne praksis, deres størrelse og

værdien af de omhandlede varer samt den risiko, som overtrædelser af den art indebærer for gennemførelsen af Unionen (jf. Domstolens dom af 8.12.2011, sag C-386/10 P, Chalkor mod Kommissionen, Sml. I, s. 3085, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis).

- 113 Domstolen har ligeledes bemærket, at objektive faktorer, såsom den konkurrencebegrænsende adfærds indhold og varighed, dens hyppighed og dens intensitet, hvor stort det påvirkede marked er, og hvilken skade der er påført de samfundsøkonomiske interesser, skal tages i betragtning. Ved bedømmelsen skal der endvidere tages hensyn til de ansvarlige virksomheders relative størrelse og markedsandel såvel som til en eventuel gentagelsessituation (dommen i sagen Chalkor mod Kommissionen, nævnt i præmis 112 ovenfor, præmis 57).
- 114 Det bemærkes i denne henseende, at når Retten fastsætter en bøde som led i udøvelsen af sin fulde prøvelsesret, er der i sagens natur ikke tale om en præcis matematisk operation. I øvrigt er Retten ikke bundet af Kommissionens beregninger, men skal foretage sin egen vurdering under hensyntagen til alle sagens omstændigheder (Rettens dom af 14.9.2004, sag T-156/94, Aristrain mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 43).
- 115 Det bemærkes, at selv om den af sagsøgerne begåede overtrædelse i den foreliggende sag ikke kan karakteriseres som vedvarende (jf. denne doms præmis 71), er der ikke desto mindre tale om en gentagen overtrædelse (jf. denne doms præmis 95). Det bemærkes i øvrigt, at Kommissionen ikke har pålagt sagsøgerne bøder for den mellemliggende periode. Den af Kommissionen begåede fejl vedrørende den vedvarende karakter af overtrædelserne, som blev anført imod sagsøgerne, har således ikke haft nogen betydning for den varighed af overtrædelserne, som blev taget i betragtning af Kommissionen ved beregningen af bødens beløb.
- 116 Det bemærkes, at kartellet i den foreliggende sag har haft en klart grov karakter, henset til den omstændighed, at den retsstridige adfærd, som sagsøgerne fuldt ud har deltaget i, er karakteriseret ved tildelingen af udbud, prisfastsættelse, fastsættelse af kvoter, fastsættelse af salgsbestemmelser, opdeling af de geografiske markeder som udveksling af følsomme oplysninger om pris, salgsmængder og udbud. Der er derudover tale om et verdensomspændende kartel.
- 117 Det bemærkes for fuldstændighedens skyld, at overtrædelserne blev begået af Trelleborg Industrie under en særdeles lang periode på 18 år og 11 måneder, for hvilke Trelleborg på sin side hæfter solidarisk for sit datterselskabs adfærd for en periode på 8 år og 11 måneder.
- 118 Retten er af den opfattelse, at den bøde, sagsøgerne er blevet pålagt, som følge deraf ikke bør nedsættes.
- 119 Sagsøgernes påstande om omgørelse bør derfor forkastes.
- 120 Den anfægtede beslutning bør derfor annulleres delvist, og Kommissionen bør i øvrigt frifindes.

Sagens omkostninger

- 121 Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I henhold til artikel 87, stk. 3, første afsnit, i nævnte procesreglement kan Retten imidlertid fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter, eller hvor der foreligger ganske særlige grunde.

¹²² I den foreliggende sag må det fastslås, at sagsøgerne med rette har gjort gældende, at Kommissionen for så vidt angik dem med urette har fastholdt tilstedeværelsen af en vedvarende overtrædelse fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007. Denne ulovlighed er imidlertid uden betydning for beregningen af bøden. Henset til dette, finder Retten det derfor ud fra en vurdering af sagens omstændigheder rimeligt at pålægge hver part at bære deres egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Første Afdeling):

- 1) Artikel 1, litra g) og h), i Kommissionens beslutning K(2009) 428 endelig af 28. januar 2009 om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39406 – Pumpeslanger til brug på havet) annulleres, for så vidt som den omhandler perioden fra den 13. maj 1997 til den 21. juni 1999.**
- 2) I øvrigt frifindes Europa-Kommissionen.**
- 3) Hver part bærer sine egne omkostninger.**

Azizi

Prek

Frimodt Nielsen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. maj 2013.

Underskrifter

Indhold

Sagens faktiske omstændigheder	2
Sektionen for pumpeslanger til brug på havet til olie og gas	2
Beskrivelse af sagsøgerne	3
Den administrative procedure	3
Den anfægtede beslutning	4
Retsforhandlinger og parternes påstande	5
Retlige bemærkninger	6
Annulationspåstandene	6
Det første anbringende om dels en åbenbar fejl ved vurderingen af de faktiske omstændigheder, som ledte Kommissionen til at anse Trelleborg Industrie for at have deltaget i en vedvarende overtrædelse fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007 og Trelleborg for at have deltaget i en vedvarende overtrædelse fra den 28. marts 1996 til den 2. maj 2007, dels en tilsidesættelse af artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003	7

Den anfægtede beslutning	7
Parternes argumenter	7
Rettens bemærkninger	8
– Indledende betragtninger	8
– Spørgsmålet, om der foreligger en vedvarende overtrædelse	10
– Spørgsmålet, om der foreligger en gentagen overtrædelse	12
– Virkningerne for forældelsesfristen af, at der foreligger en gentagen overtrædelse	15
– De øvrige klagepunkter	15
Det andet anbringende om fraværet af Kommissionens retlige interesse i at vedtage en beslutning, der fastslår eksistensen af en overtrædelse før 1999	17
Parternes argumenter	17
Rettens bemærkninger	17
Påstandene om omgørelse	17
Sagens omkostninger	18